

A fesztiválturizmus terrorfenyegetettsége

The Threat of Terrorism to Festival Tourism

SUSZTER Tamás¹ 

Bevezetés: A fesztiválturizmus a modern turizmusipar egyik legdinamikusabban fejlődő ágazata, amely jelentős gazdasági és országimázs-építő hatást gyakorol. Ugyanakkor a tömegrendezvények jellegükből adódóan fokozottan ki vannak téve a globális terrorizmus fenyegetésének.

Célkitűzések: E tanulmány célja a fesztiválturizmus biztonságának elemzése, különös tekintettel a terrorfenyegetettségre. A tanulmány vizsgálja a nemzetközi biztonsági trendeket, a 2020 utáni releváns eseményeket, valamint a magyarországi helyzetet és a jogszabályi, intézményi válaszokat a fesztiválturizmus terrorfenyegetettsége kapcsán.

Módszer: A kutatás komplex módszertanra épül. Tartalmazza a szakirodalmi és a jogszabályi elemzést, három, 2020 utáni nemzetközi esettanulmány (Izrael, Oroszország, Ausztria) feldolgozását, valamint három kvalitatív szakértői mélyinterjút.

Eredmények: Az elemzés feltárja, hogy a fesztiválok elleni támadások sikere gyakran a hírszerzési információk helytelen értelmezésére (például vágyvezérelt gondolkodás), koordinációs hiányosságokra vagy infrastruktúrális hibákra vezethető vissza. Magyarországon a terrorizmus elleni küzdelem kétpólusú modellje és a rendezvények helyszíni, integrált biztosítása világviszonylatban is kiemelkedő biztonsági környezetet teremt. A tanulmány egyik legfontosabb megállapítása, hogy a fizikai védelem mellett a biztonság-tudatosság össztársadalmi szintű fejlesztése is elengedhetetlen a jövőbeli fenyegetések elhárításához. Az online térben zajló radikalizáció és a *dark web* térnyerése új típusú felderítési módszereket követel meg a hatóságoktól, amit csak folyamatos technológiai és metodikai megújulással lehet követni. Az összegzés hangsúlyozza, hogy a fesztiválélmény és a magas szintű biztonság nem egymást kizáró, hanem egymást erősítő tényezők, amelyek alapját a szigorú szakmai protokollok adják.

¹ Rendőr ezredes, bűnügyi rendőrfőkapitány-helyettes, Veszprém Vármegyei Rendőr-főkapitányság; doktori hallgató, Nemzeti Közszoigalati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: susster.tamas@gmail.com

Következtetések: A jövőben a technológiai alapú felderítés és a nemzetközi hírszerzési együttműködés további erősítése szükséges a fesztiválturizmus biztonságának szinten tartása/fokozása érdekében. A tanulmány konklúziója, hogy a fesztiválok biztonsága a szervezői szakértelem, a hatósági precizitás és a résztvevői biztonságtudatosság szimbiózisán alapul. Elengedhetetlen a szervezői és a hatósági biztonságtudatosság folyamatos növelése, amely mellett fontos a látogatói kör biztonságtudatos szemléletmódjának formálása és erősítése. A terrorizmus elleni harcban nincs helye a félmegoldásoknak. Alapelv, hogy minden információt, gyanús jelet alaposan meg kell vizsgálni és tisztázni. Ez a komplex megközelítés garantálja, hogy a fesztiválturizmus Magyarországon ne csak gazdasági siker legyen, hanem a biztonság tekintében világviszonylatban is kiemelkedő, európai szintű modellértékű rendszert képviseljen.

Kulcsszavak: turizmus, turizmusbiztonság, fesztiválturizmus, fesztiválturizmus biztonsága, terrorfenyegetettség, biztonságtudatosság

Introduction: Festival tourism is one of the most dynamically developing sectors of the modern tourism industry, exerting a significant impact on the economy and national image building. At the same time, due to their nature, mass events are increasingly exposed to the threats of global terrorism.

Aim: The aim of this study is to analyse the security of festival tourism, with a particular focus on terrorist threats. The study examines international security trends, relevant events after 2020, the situation in Hungary, and the legislative and institutional responses regarding the terrorist threats to festival tourism.

Methodology: The research is based on a complex methodology. It includes an analysis of specialised literature and legislation, the processing of three international case studies from after 2020 (Israel, Russia, Austria), and three qualitative in-depth expert interviews.

Results: The analysis reveals that the success of attacks against festivals can often be attributed to the misinterpretation of intelligence (e.g. „wishful thinking”), coordination deficiencies, or infrastructural failures. In Hungary, the bipolar model of counter-terrorism and the on-site, integrated securing of events create a security environment that is outstanding even by global standards. One of the key findings of the study is that, alongside physical protection, the development of security awareness at a societal level is essential for averting future threats. Radicalisation in the online space and the expansion of the “dark web” require new types of detection methods from authorities, which can only be maintained through continuous technological and methodical renewal. The summary emphasises that the festival experience and high-level security are not mutually exclusive but rather reinforcing factors, based on strict professional protocols.

Conclusions: In the future, further strengthening of technology-based detection and international intelligence cooperation is necessary to maintain

or enhance the security level of festival tourism. The study concludes that festival security is based on the symbiosis of organisational expertise, official precision, and participant security awareness. It is essential to continuously increase the security awareness of both organisers and authorities, while also forming and strengthening the security-conscious mindset of visitors. In the fight against terrorism, there is no room for half-measures. It is a fundamental principle that every piece of information and suspicious sign must be thoroughly investigated and clarified. This complex approach guarantees that festival tourism in Hungary remains not only an economic success but also represents a world-class, model-value system in terms of security at the European level.

Keywords: tourism, tourism security, festival tourism, security of festival tourism, terrorist threat, security awareness

Bevezetés

A fesztiválok – mint a turizmusipar intézményesült termékei – összekapcsolódtak a turizmussal, és pozitív hatásukat együttesen fejtik ki egy-egy település vagy térség gazdasági és társadalmi struktúrájára. A legmeghatározóbb a fesztiválok gazdasági szerepe. A fesztiválok erősítik a turisztikai desztinációk vonzerejét, és pótlólagos programot kínálnak a más célból érkező turistáknak (SULYOK–SZIVA 2009). A fesztiválok egyik fő szegmense a zenei fesztiválok, amely egy bizonyos témára épülő fesztiváltípus; középpontjában zenészek és zenekarok állnak, akik és amelyek egyedülálló környezetben, több napon vagy héten keresztül szórakoztatják alkotásaikkal a résztvevőket (DING–HUNG 2021). Hazánkban helyi, országos és nemzetközi szinten ismert fesztiválokat is megrendeznek, amelyek a legsikeresebb turisztikai termékeink közé tartoznak (MTÜ 2021).

Az elmúlt évtizedek kedvező gazdasági és társadalmi hatásainak köszönhetően mára a turizmus – és ezen keresztül a fesztiválturizmus – globális létformává alakult (HALL–WILLIAMS–LEW 2004). Olyan mértékű társadalmi és gazdasági potenciállá nőtte ki magát az elmúlt évtizedekben, hogy a biztonságos utazás és ott-tartózkodás garantálása már nem csupán a szolgáltatók és a települési önkormányzatok, hanem az érintett államok érdeke is (BUJDOSÓ 2010).

A 21. században egyre több zenei fesztivált rendeznek meg nemzetközi szinten és Magyarországon is, amelyek különböző műfaji kategóriákba tartoznak (MTÜ 2021). A magyarországi fesztiválturizmus látványos fejlődését jól szemlélteti a legnagyobb hazai rendezvény látogatószámának alakulása: az 1993-as indulás óta eltelt harminc évben a rendezvény látogatottsága több mint tízszeresére növekedett, 2019-ben érve el a félmillió csúcserőérték (1. táblázat).

A megrendezett fesztiválok tehát nemcsak a zenei élet szempontjából fontosak, hanem meghatározók az ország és hazánk turizmusát, gazdaságát tekintve is. Ezen események népszerűsége abban is megmutatkozik, hogy Magyarországon 2019-ben a legtöbb országos jelentőségű fesztivál (például a Balaton Sound) rekordmagas látogatószámot ért el (MTÜ 2021).

1. táblázat: A Sziget Fesztivál látogatószám növekedésének trendje (1993–2023)

Év	Látogatószám (fő)
1993	43 000
2003	361 000
2013	362 000
2019	530 000
2023	420 000

Forrás: a szerző szerkesztése a Sziget Kulturális Menedzser Iroda (2023) és a Magyar Turisztikai Ügynökség [MTÜ] (2021) adatai alapján

A turizmusipar kialakulásának és eredményes fejlődésének egyik alapfeltétele a biztonság (PIZAM-MANSFELD 1996; HALL–WILLIAMS–LEW 2004; MÁTYÁS 2014). Amennyiben egy turisztikai desztináció nem képes az odaérkezőkre leselkedő veszélyek kiküszöbölésére, a turisták fenyegetettségének elhárítására vagy a védettség sugallására, akkor az a helyi vonzó feltételek meglete esetén sem tekinthető versenyképesnek (PUCZKÓ–RÁTZ 1998).

A biztonság napjainkban olyan mértékben meghatározza egy létező vagy egy potenciális turisztikai desztináció működését, hogy a biztonságfaktorok egyúttal a turizmusipar alapfeltételeiként értelmezhetők (MICHALKÓ 2012).

Az intézményesült fenyegetettség, a közegészségügyi helyzet és az életkörülmények azok a biztonságfaktorok, amelyek külön-külön vagy együttesen észlelt hiányosságai a turizmusipar kibontakozásának, így a forgalom bővülésének folyamatos vagy időleges gátjává válhatnak (MICHALKÓ 2012).

A legtöbbet hangoztatott nézet alapján a *turizmus a béke iparága*, ami egyrészt a turizmus békés körülmények közötti működésére, másrészt a béketeremtő és -fenntartó funkciójára utal. Azok a térségek, ahol intézményesült a fenyegetés, fegyveres villongások vannak és háborúk dúlnak, illetve ahol az adott állam nem tudja garantálni a kiegyensúlyozott közbiztonsági helyzetet, és mindezen túlmenően komoly terrorfenyegetettséggel kell számolni, egyértelműen nem kedvelt turistacélpontok (MICHALKÓ 2020). Amennyiben a turizmus a béke iparága, akkor ez ugyanúgy igaz a fesztiválturizmusra is. Tanulmányomban a fesztiválturizmus biztonsági faktorai közül a terrorfenyegetettséget mint az intézményesült fenyegetettség egyik megjelenési formáját vizsgálom.

Módszertan

Tanulmányom elkészítésének módszertani alapját többféle forrás és vizsgálati eljárás kombinációja adta. A szakirodalmi elemzés biztosítja az elméleti keretet, a fesztiválokon szerzett személyes tapasztalataim, illetve a rögzített interjúk nyújtják a gyakorlati perspektívát, míg a jogszabályok rövid elemzése a formális szabályozási környezetet ismerteti. A komplex módszertani megközelítés révén tanulmányom lehetőséget teremt arra, hogy bemutassam a fesztiválturizmus terrorfenyegetettségét, a hazai szabályozást és a fesztiválok biztonságát célzó intézkedéseket.

A komplex módszertani megközelítés mentén térek ki egy-egy 2020 után bekövetkezett, fesztiválokat vagy nagykoncerteket érintő terrortámadásra vagy terrorfenyegetésre, és ezen eseményeken keresztül vizsgálom az azokat kiváltó (és lehetővé tevő) okokat, továbbá az azokat követően megtett intézkedéseket is.

Munkám első szakaszát a szakirodalmi áttekintés biztosította, amelynek keretében több tudományos értekezést, napilapot és internetes forrást feldolgoztam. A források együttes vizsgálatával elemeztem a turizmus és azon belül a fesztiválturizmus alakulását hazai és nemzetközi szinten, rávilágítva a rendezvények biztonságára és magára a terrorfenyegetettségre.

Vizsgálatom egyik fontos részét képezte a jogszabályi környezet megismerése, hangsúlyozva, hogy a dolgozatban csak érintőlegesen tértem ki az idevonatkozó hazai szabályozásra. Áttekintettem a releváns hazai normákat: így a zenés, táncos rendezvények biztonsági követelményeit meghatározó 23/2011. (III. 8.) Korm. rendeletet, a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényt (Rtv.), amely rögzíti a Terrorelhárítási Központ működési alapjait, valamint a 295/2010. (XII. 22.) Korm. rendeletet, amely a terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatellátásának részletes szabályairól szól. A jogszabályi keret feltárása képet ad a hazai fesztiválturizmus biztonságát támogató, terrorizmus elleni tevékenység kereteiről.

A tanulmány módszertanában az empirikus adatok gyűjtésére és feldolgozására is nagy hangsúlyt helyeztem. Kutatásom keretében interjút készítettem Zimányi Árpáddal, az OZORA Fesztivál szervezőjével, Riba Adrienn-nel, egy rutinos fesztivállátogatóval, valamint a téma egyik szakértőjével, Horváth András r. dandártábornokkal, a Terrorelhárítási Központ szakmai főigazgató-helyettesével. Az interjúk különösen fontos szerepet játszottak abban, hogy bemutassam a szervezői oldalról tett azon intézkedéseket, amelyek a fesztiválok biztonságát kívánják növelni, a látogatói interjú a gondtalanul szórakozni vágyó ember oldalát, gondolatait és elvárásait közvetíti, míg a terrorelhárítási területen készített szakmai interjú láthatóvá tette a magyarországi helyzetet a fesztiválok terrorfenyegetettsége és a megelőzés kapcsán.

Az interjúk felvétele előtt felíg strukturált interjúvázlatot készítettem a kulcstémák és a fő kérdésblokkok mentén, azonban a beszélgetések során rugalmasan alkalmazkodtam az alanyokhoz, teret engedve annak, hogy a mélyebb feltárás felszínre hozza az attitűdöket, a motivációkat és az egyéni élményeket.

A fesztiválokon több esetben személyesen végeztem helyszíni adatgyűjtést és szemrevételezést, amelyek során a gyakorlatban szemügyre vettem a fesztiválok biztonságát és a megelőzés érdekében tett intézkedéseket. Rendőri vezetőként betekintést nyerhettem többek között az OZORA Fesztivál, a Sziget Fesztivál, a Művészetek Völgye és az EFOTT biztosítási tevékenységébe.

A fesztiválturizmus terrorfenyegetettsége

Michalkó Gábor szerint intézményesült fenyegetettségéről akkor beszélhetünk, ha valamilyen azonosítható katonai vagy félkatonai erő, terrorszervezet vagy bűnözői csoport (például emberrablók, kalózkodók) agresszívan lép fel, vagy erőszak elkövetésével fenyeget.

Amíg az elhúzódozó fegyveres konfliktusok képesek hosszabb időn keresztül távol tartani a turistákat, addig egy-egy terrortámadást követően viszonylag hamar visszatérnek a vendégek. Azonban ha a váratlan és arctalan agresszió eluralkodik, előfordulhat, hogy jelentős erőfeszítések árán (például marketingkommunikációval) sem lehet visszacsábítani a megfélemlített turistákat (MICHALKÓ 2020).

E ponton utalnunk kell a biztonság mint az utazási döntést befolyásoló tényező fontosságának gyors változékonyságára is. Míg a 2001. szeptemberi terrortámadás még megállította, sőt vissza is vetette a turizmus 1950-es évek óta mutatkozó, szinte töretlen növekedését, és átrendezte az utazási szokásokat is, az azóta az európai országokban történt – például madridi, londoni, berlini, brüsszeli vagy nizzai – terrortámadások hatása csak lokálisan és kifejezetten rövid ideig volt érzékelhető. Ez alól kivételt képez a 2015. novemberi párizsi, három helyszínen elkövetett, 130 halálos áldozatot követelő terrorista akció (MICHALKÓ 2020).

Ez a sajnálatos esemény Franciaország 2016-os turisztikai eredményeire jelentősen rányomta a bélyegét. Az azt megelőző évhez képest mintegy kétmillióval kevesebb turista látogatott Franciaországba a negatív események következtében. A terrortámadások miatt bekövetkezett átmeneti visszaesés után 2017-ben azonban újra fellendült a párizsi turizmus: az év első felében csaknem tíz éve nem látott magasságba emelkedett a francia fővárosba érkezők száma, s ezzel a Franciaországba látogatók összesített száma is növekedést mutatott (MICHALKÓ 2020).

A biztonságszükséglet, illetve a biztonságérzet és a biztonságpercepció az időbeli változékonyság mellett térben is relatív.² Jól példázza ezt a 2016-os berlini terrortámadás – amely során az elkövető egy kamionnal a karácsonyi vásár tömegébe hajtott, több ember sérülését és halálát okozva –, valamint az arra adott hatósági reakció, amelynek nyomán 2017-ben jelentősen fokozták a védelmet és a rendőri jelenlétet. A német polgárok jelentős része pozitívan fogadta a megemelt védelmi intézkedések bevezetését, ugyanakkor a magyar hatóságoknak a karácsonyi vásárok védelmét szolgáló hasonló intézkedéseit a magyarok jelentős része nem tartotta szükségesnek, sőt kifejezetten ellenezte (KISS–MICHALKÓ 2020).

A biztonság a turizmus összetett és egyre inkább kiszélesedő problémájává vált napjainkra. Friedman megfogalmazásában a biztonság a veszélyektől és háborítástól mentes állapot (FRIEDMAN 2005). Ez alapján pedig a veszély a jelenben vagy a jövőben bekövetkezhető baj, illetve az attól való félelem.

A turista általában a megfelelő biztonságérzetet szem előtt tartva, számos külső és belső tényezőtől befolyásolva olyan célterületet részesít előnyben, amelynek

² „A biztonság egyrészt a veszély és fenyegetések hiányát, másrészt a veszély és a fenyegetések elhárításának képességét jelenti. E képességek (intézmények, eszközök eljárások) többsége a politika bevett intézményrendszeréhez, a politika szokványos menetéhez tartozik. Ugyanakkor a biztonság nem egy elérhető állapot, mindig relatív, hiszen a fenyegetések sosem küszöbölhetők ki teljesen. A biztonság sokkal inkább tekinthető egy döntően *percepcionális* kérdésnek, vagyis azt, hogy az egyén és közösség mit gondol a biztonságról, az *objektív* biztonság (*biztonsági helyzet*) és a *szubjektív* biztonság (*biztonságérzet, percepció*) együttesen határozza meg, s koránt sem biztos, hogy ez a két megközelítés mindig egybeesik. Ezzel együtt a biztonságoknak sokféle értelmezése létezik. Napjainkban az egyik leggyakrabban elterjedt az úgynevezett koppenhágai iskola szektoriális biztonság értelmezése, amely különbséget tesz a biztonság katonai, politikai, társadalmi, gazdasági, környezeti, információs stb. vetületei közt.” TÁLAS [é. n.].

közbiztonsága kedvező, terrortámadástól nem fenyegetett, és ahol a személy elleni bűncselekmények száma alacsony. Ez érzékelhető például Berlinben, Németország első számú turisztikai célpontján is, ahol a külföldiek sérelmére elkövetett, illetve a külföldiek által elkövetett bűncselekmények mértéke a turistaforgalomhoz viszonyítva megnyugtató (FÓRIZS 2016). Másfelől az Oroszországi Föderáció Szövetségi Biztonsági Szolgálatának határőrizeti és nemzetbiztonsági szervei is mindent megtesznek az országot egyre nagyobb számban látogató turisták biztonságáért (DEÁK 2016).

A turizmusnak a közbiztonságra gyakorolt hatását illetően kedvezőtlen változásnak tekinthető a lakosok észlelései szerint az, hogy a turizmus, a turisták jelenléte elkerülhetetlenül vonzza a bűnözést, tehát a szezonban nő az elkövetett bűncselekmények száma, és a lakosság szubjektív biztonságérzete is csökken (RÁTZ 1999).

Tokodi Panna és Ritecz György szerint a turizmus közbiztonságra gyakorolt hatása mellett fontos a biztonság turizmusra gyakorolt hatásaival is foglalkozni (TOKODI–RITECZ 2020), hiszen a biztonság javulása és fejlődése pozitív hatással van a turizmusra is (HORVÁTH 2013).

Az európai emberek – és tágabb értelemben a föld legtöbb lakója –, így a turisták életét is egyre jobban érinti és befolyásolja a terrorizmus, illetve az elkövetett terrorcselekmények. Noha a globális törekvésekkel bíró nemzetközi terrorista szervezetek aktivitása csökkent a nyugati világban, a terrorizmus továbbra is korunk jelentős globális fenyegetése marad, mivel a megjelenését és megerősödését eredményező, elsősorban társadalmi okokat nem sikerült felszámolni (AMBRUSZ 2014). A terrorizmus szó a latin *terror* (ijedség, rémület) főnévből származik.

A fogalomnak nincs nemzetközileg elismert, egységes definíciója, azonban tartalmilag a fegyvertelen civil emberek vagy vagyontárgyak ellen elkövetett erőszakot jelenti, főként politikai célok kikényszerítése érdekében (NÉMETH–TOKODI 2016).

Kaiser Ferenc és Tálás Péter megközelítésében a terrorizmus egy összetett politikai stratégia, amely pszichológiai hatás (félelemkeltés) révén, aszimmetrikus eszközökkel kényszerít ki politikai vagy ideológiai változásokat. A szerzők a terrorizmust a biztonságpolitikai összefüggésben a félelemkeltés és a védtelen célpontok elleni támadások (*soft targets*) révén definiálják (KAISER–TÁLAS 2012).

Az elmúlt évtizedekben mind a terrorizmus, mind a turizmus intenzív növekedést mutatott globális szinten. Míg a terrorcselekmények vonatkozásában periodicitás és jelentős trendtörések voltak érzékelhetők, addig a turizmus szinte egyenletes, gyorsuló növekedésen ment keresztül. Ezt a fejlődést csak a Covid–19-világjárvány tudta megtörni, de azóta a szektor ismét bővülést mutat. A turizmus biztonságán belül kiemelten fontos a fesztiválturizmus biztonságáról és a fesztiválok terrorfenyegetettségéről beszélni, ami alapvetően befolyásolja a szórakozni vágyó közönség biztonságérzetét és részvételi szándékát.

Kutatásom során egy hiteles nyílt forrású adatbázisra, a Marylandi Egyetem által gondozott *Global Terrorism Database* (GTD) adataira támaszkodtam. A statisztikai elemzések egyértelműen igazolják a terrorizmus periodicitását: míg 2004 és 2014 között a cselekmények száma ugrásszerűen, mintegy hatszorosára emelkedett (évi 2000-ről 13 500 fölé), addig 2014 után globális csökkenésnek indult.

Ezzel párhuzamosan azonban jelentős trendtörés figyelhető meg a támadások legében: a fókusz eltolódott a nagyvárosi, úgynevezett puha célpontok (fesztiválok, rendezvényhelyszínek) irányába. Habár a támadások száma ingadozik, a halálos áldozatok számának kiugró csúcsai (például 2014-ben vagy a 2023–2024-es időszakban) továbbra is a fenyegetettség kiszámíthatatlanságát igazolják.

A terrorizmus hullámmzó dinamikájával szemben a nemzetközi turizmus az ENSZ Turisztikai Világszervezetének (UN Tourism) adatai alapján a Covid-19-járványig szinte töretlen fejlődést mutatott. A globális nemzetközi turistaérkezések száma az 1950-es 25 milliós látogatószámról 2019-re elérte az 1,5 milliárdos rekordot (UN Tourism 2024). A szektor rezilienciáját bizonyítja, hogy míg a jelentős terrortámadások (például a 2015-ös párizsi vagy a 2017-es manchesteri incidensek) után a turizmus rövidtávon visszaesett, 6-12 hónapon belül képes volt a teljes regenerációra. Ezt az évtizedes, stabil növekedési trendet kizárólag a Covid-19-világjárvány tudta tartósan megtörni, azóta a szektor, beleértve a fesztiválturizmust is, jelenleg ismételt növekedést mutat (UN Tourism 2024).

A biztonság az egyének, közösségek és társadalmak egyik legrégebbi igénye. Ezt az igényt a korábban megtörtént vagy folyamatosan jelen lévő veszélyforrások váltják ki. A közösség igyekszik tenni azért, hogy a kívánatos rend helyreálljon; ebből a cselekménysorból és a válaszreakciókból alakul ki a védelem. A védelmi intézkedések a konkrét eseményekre adott direkt válaszok. Az állandósuló feladatok hívták életre azokat a védelmi – nemzetvédelmi és rendvédelmi – szervezeteket, amelyek hivatásszerűen foglalkoznak a problémák kezelésével. E szakmai közösségektől elvárható, hogy a nemkívánatos eseményeket összefüggéseikben, rendszerben vizsgálják (JASENSZKY–REGÉNYI–LIPPAI 2021).

Jasenszky, Regényi és Lippai *A biztonságtudatosság fogalma, fejlődése nemzetbiztonsági, terrorelhárítási és magánbiztonsági szempontból* című értekezésükben újragondolták a biztonságtudatosság fogalmát. A biztonságtudatosság fejlesztése alatt a tágabb értelemben vett rendvédelmi és magánbiztonsági szervek komplex oktatási-képzési tevékenységét értik, ami plakátok és emléktárgyak előállításában, előadások és filmvetítések tartásában, valamint *e-learning*-anyagok létrehozásában nyilvánul meg. Ennek eredményeképpen létrejön a biztonsági kihívásokat, valamint a megelőzéshez és elhárításhoz szükséges magatartási formákat ismerő és a gyakorlatban alkalmazó attitűd, viszonyulás és eljárásrend. Ez a szemléletmód kiterjed a biztonság sérülése esetén a rendvédelmi szervek megkeresésére és tájékoztatására is (JASENSZKY–REGÉNYI–LIPPAI 2021).

Egy nemzetközi kutatás a 2001. szeptember 11-i események utáni globális terrorfenyegetettség szociálpszichológiai hatásait és a lakossági fenyegetettségészlelés (percepció) mozgatórugóit vizsgálta. A szerzők két különálló tanulmányban elemezték, hogy a demográfiai mutatók, az egyéni értékrend és a normatív hatások miként jelzik előre a biztonságérzet megváltozását. Az eredmények rávilágítanak, hogy a fenyegetettség észlelése közvetlen korrelációt mutat a személyes magatartás megváltozásával, valamint a társas kapcsolatok (család, barátok) felértékelődésével. A vizsgálat különös figyelmet fordított a hedonista értékek és a változásra való nyitottság szerepére a kockázatértékelési folyamatokban. A tanulmány végkövetkeztetése szerint a szociálpszichológiai elemzések nélkülözhetetlenek az új típusú terrorfenyegetésekre adott társadalmi válaszreakciók megértéséhez (GOODWIN–WILLSON–GAINES 2005).

Hazánkban a terrorizmus elhárításával kapcsolatos biztonságtudatosság kialakításában jelentős mérföldkő volt a Terrorelhárítási Központ (TEK) 2010-es megalakulása. A TEK hosszú évek óta törekszik a társadalommal folytatott párbeszéd szélesítésére, és folyamatosan bővíti az elért kört a tömegtájékoztatás eszközein túl helyszíni személyes megjelenésekkel, előadásokkal és tájékoztatókkal is.

A terrormegelőzéssel foglalkozó szakemberek meggyőződése és egyben küldetése, hogy szakmailag megalapozott, érthető és a gyakorlatban is felhasználható információs csomaggal segítsék az állampolgárok mindennapjait. E célt szolgálja a TEK 2019-ben kiadott kézikönyve. A kötet előszavában Hajdu János r. altábornagy, a TEK főigazgatója így fogalmazott:

„Valami megváltozott Európában [...]. A 2015-ös párizsi terrortámadás-sorozat alapjaiban átformálta a kontinens biztonsági viszonyait. A terrorszervezetek aktivitása, a rendszeres támadások, az elkövetői magatartások változása, a magányos elkövetők nagyobb számú megjelenése más típusú rendvédelmi válaszokat igényelt. A támadók, a véghezvitt cselekmények körülményei, a támadott létesítmények és rendezvények egyértelműen jelzik, hogy fokozni kell a párbeszédet a társadalommal, és törekedni kell az állampolgári biztonságtudatosság kialakítására, gondozására.” (HAJDU 2019: 6).

A fesztiválok biztonságának és terrorfenyegetettségének elemzése során hangsúlyozni kell, hogy a biztonságtudatos gondolkodás egyaránt fontos a látogatók, a szervezők és a magánbiztonsági szakemberek részéről. A zenei fesztiválok és nagy szabadtéri koncertek világszerte népszerű tömegrendezvények, amelyek jelentős gazdasági és turisztikai értéket képviselnek, ugyanakkor puha célpontként (*soft target*) különösen sebezhetők. A szakirodalom szerint a fesztiválokat érő terrortámadások ritkák, ám egy-egy sikeres akció kimagasló áldozatszámmal és nemzetközi visszhanggal járhat, ezért a megelőzésre, a kockázatértékelésre és az integrált vészhelyzetkezelésre kiemelt figyelmet kell fordítani. A rendészettudományi terminológiában a puha célpontok fogalma nem tisztázott, de olyan helyszínekre vonatkozik (például fesztiválok, bevásárlóközpontok, sportrendezvények), amelyekre jellemző a nagy tömegkoncentráció, a viszonylagos nyitottság és a korlátozott fizikai védelem.

Ezen jellemzőik miatt fokozottan ki vannak téve az aszimmetrikus támadásoknak, mivel egy esetleges incidens során a támadók minimális kockázat mellett maximális áldozatszámot és jelentős lélektani hatást (félelemkeltést) érhetnek el. A fesztiválok jellegükből adódóan az úgynevezett puha célpontok kategóriájába tartoznak, mivel nyitottságuk és magas látogatószámuk miatt fokozottan kitettek az aszimmetrikus fenyegetéseknek (LIPPAI 2025).

Nemzetközi esettanulmányok

A koncertek és fesztiválok elleni támadások nem új keletűek. Az 1970 és 2019 közötti időszakot vizsgáló elemzések 146 olyan esetet azonosítottak, amikor a rendezvények célponttá váltak. A vizsgálatok szerint a robbanószerkezetek és a lőfegyveres

támadások a leggyakoribb módszerek, az incidensek halálozási aránya pedig rendkívül magas. Az eredmények rávilágítanak, hogy a biztonsági terveknek a terrorfenyegetettség is specifikusan vizsgálniuk kell, túlmutatva a hagyományos közlekedési, tűzvédelmi vagy általános rendészeti szempontokon (DE CAUWER et al. 2023). Kutatásom során a Covid–19-világjárvány hatásai alól ébredő világban három olyan fesztivált vagy nagykoncertet próbálok bemutatni, amelyet terrortámadás vagy terrorfenyegetés ért.

Izrael

A 2023. október 7-én Izraelben, a Negev-sivatagban megtartott Supernova fesztivált ért támadás a modern zenés tömegrendezvények elleni legsúlyosabb támadások egyikeként értékelhető. A Hamász³ fegyveresei által több ponton indított támadás következtében a fegyveres behatolók jelentős számú embert megöltek és többet túszul ejtettek. A tragédia a nemzetközi médiában és a szakirodalomban is egyértelműen terrortámadásként jelenik meg.

A terrortámadást követően lefolytatott vizsgálatok szerint az esemény védelme több szinten is összeomlott, és rendszerszintű hibákat azonosítottak (SELJÁN 2024). Megállapították (például a Hamász-foglyok kihallgatása alapján), hogy a fesztivál nem volt előre tervezett célpont; a terroristák drónokkal és siklóernyőkkel észlelték a tömeget a levegőből, és spontán döntöttek a támadás mellett.

Utólag felmerültek koordinációs és kommunikációs hiányosságok is, mivel az IDF (Izraeli Védelmi Erők)⁴ és az izraeli rendőrség, valamint a fesztivál biztonsági szolgálata között nem volt megfelelő az együttműködés. A határon állomásozó katonák többsége nem is tudott a fesztivál létezéséről, továbbá nem rendeltek ki katonai összekötőt a helyszínre. A vizsgálatok arra is rámutattak, hogy a helyszíni védelem elégtelen volt, mivel a rendezvény idején mindössze körülbelül 35 fős biztonsági személyzet (magánbiztonsági őr) volt jelen, akik csupán kézfegyverrel rendelkeztek. A helyszínen tartózkodó magánőrk létszáma és tűzereje rendkívül csekélynek bizonyult a 110, állig felfegyverzett Hamász-terroristával szemben (SELJÁN 2024).

A tudományos elemzések alapján az izraeli vezetés a „*Hamas is deterred*” (a Hamász el van rettentve) elvét követte, ami egyfajta vágyvezérelt gondolkodáshoz és kollektív önelégültséghez vezetett. Ez akadályozta meg a figyelmeztető jelek helyes értelmezését az október 7-re virradó éjszakán.

Oroszország, Moszkva

A 2024. március 22-én a moszkvai Crocus City Hall ellen elkövetett terrortámadás az utóbbi évtizedek egyik legsúlyosabb biztonsági kudarca volt Oroszországban.

³ Hamász (Iszlám Ellenállási Mozgalom): A Közel-Keleten 1987-ben létrehozott – az Európai Unió és az Egyesült Államok által terroristának minősített – palesztin szervezet. Grotius [é. n.].

⁴ Israel Defense Forces [é. n.].

Az elemzések rámutatnak, hogy a tragédia mögött nemcsak hírszerzési mulasztások, hanem strukturális és politikai okok is álltak. Négy fegyveres az Iszlám Állam Horaszán Tartománya (ISIS-K) nevében tüzet nyitott egy koncertre váró tömegre, majd gyújtóbombákkal felégették az épületet. A támadásban 145 ember életét veszítette, és több mint 500-an megsérültek. A támadók (tádzsik állampolgárok) elmenekültek a helyszínről, mielőtt a különleges egységek megérkeztek volna.

A tudományos és szakmai elemzések három fő területen azonosítottak hibákat. Az USA szolgálatai március elején konkrét figyelmeztetést küldtek egy várható, koncertek elleni támadásról. Putyin elnök ezt nyilvánosan „provokatív zsarolásnak” nevezte. Az orosz biztonsági szervek főkusza az ukrajnai háború és a belső ellenzék miatt eltolódott a terrorvédelemről, így következhetett be a támadás.

Noha a helyszín az orosz Nemzeti Gárda (*Roszgvargyija*) központjától alig néhány kilométerre volt, az egységek csak több mint egy órával az első lövések után érkeztek meg, és ekkorra a terroristák már elmenekültek.

A lefolytatott vizsgálatok megállapították, hogy a koncertépületben a menekülési útvonalak egy része zárva volt, a tűzoltórendszer pedig nem működött megfelelően, ami nagyban hozzájárult a halálesetek bekövetkezéséhez.

A támadást követően az orosz hatóságok szigorú migrációs ellenőrzéseket vezettek be, és megerősítették a bevásárlóközpontok, valamint a kulturális intézmények fegyveres védelmét.

Ausztria, Bécs

Taylor Swift és csapata 2024 augusztusában koncertsorozatot tervezett a bécsi Ernst Happel Stadionban. A koncertsorozatot azonban lemondták, tekintettel arra a hatósági figyelmeztetésre, amely szerint a koncertre várakozó tömeggel szemben terrortámadást terveztek elkövetni.

Az osztrák hatóságok amerikai hírszerzési (CIA-) információk alapján megállapították, hogy egy 19 éves osztrák állampolgár hűséget fogadott az ISIS-nek, és az adatok szerint elhatározta, hogy a Taylor Swift-koncerteken késekkel és házilag készített robbanóanyagokkal a lehető legtöbb embert gyilkolja meg a stadionon kívül. A nyomozás feltárta, hogy a fiatalokból álló csoport tagjai online radikalizálódtak, és a csoport egyik 17 éves tagja a koncert helyszínéül szolgáló Ernst Happel Stadionban dolgozott egy külsős biztonsági cégnél.

A fenyegetés észlelése után a hatóságok és a szervezők többlépcsős protokoll szerint jártak el. A rendőrség a gyanúsítottakat őrizetbe vette, a lakásaikon tartott házkutatások során pedig vegyi anyagokat és technikai eszközöket foglaltak le. Ezzel egy időben a hatóságok javasolták a szervezőknek a biztonsági intézkedések fokozását a koncertek megtartása mellett, azonban a szervező cég (Barracuda Music) a fellépések teljes lemondása mellett döntött.

A fogyasztói jogok és a biztonsági protokoll részeként a jegyárakat automatikusan, 10 munkanapon belül visszautalták a vásárlóknak (The Guardian 2024). A koncertek lemondásának következtében Bécs városa jelentős turisztikai bevételtől esett el (becslések szerint mintegy 100 millió eurótól), mivel a koncertekre érkező napi 65 000 látogató

szállás-, étkezési és egyéb kiadásai elmaradtak. Az eset rávilágított a tömegrendezvények biztonsági cégeinél alkalmazott munkaerő-átvilágítási folyamatok hiányosságaira.

Magyarországi szabályozás

A modern terrorizmus elleni küzdelem komplexitása megköveteli a rendészeti és titkosszolgálati eszközök összehangolt alkalmazását. Magyarországon a 2010-es éveket követő reformok során alakult ki a jelenlegi kétpólusú modell, amely élesen elválasztja a műveleti végrehajtást az információs fúziótól. Ez a struktúra a hatékonyság növelését célozza a párhuzamosságok felszámolásával.

A magyar terrorelhárítási architektúra az elmúlt években jelentős strukturális átalakuláson ment keresztül. A rendszer központi célja a szigetszerűen működő információs bázisok összekapcsolása és a műveleti válaszkapesség fenntartása. A jelenlegi modell két meghatározó pillére a Terrorelhárítási Központ (TEK) és a 2022-ben létrehozott Nemzeti Információs Központ (NIK).

A terrorelhárítás lényege az együttes cselekvés, a közös cselekvés alapja pedig az információ birtoklása és megosztása; a hatékony megelőzés és beavatkozás előfeltétele a jelenlét. A terrorfenyegetettség mértéke nehezen meghatározható, nem számítható ki, hol, mikor és kire csapnak le legközelebb a terroristák. E feladatok hazai letéteményese a Terrorelhárítási Központ (AMBERG–PRÓ 2015).

A magyar terrorelhárítás alapjait továbbra is a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) 7/E. §-a adja, amely a TEK-et nevesíti a terrorizmus elleni küzdelem speciális szerveként, valamint a 295/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet, amely kijelöli a TEK-et terrorizmust elhárító szervként, és részletezi a feladatellátás szabályait.

Jelentős változást a 2022. évi módosítások hoztak: a korábbi Terrorelhárítási Információs és Bünyügyi Elemző Központot (TIBEK) felváltotta a Nemzeti Információs Központ. A NIK feladatrendszerét a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (Nbtv.) módosított rendelkezései határozzák meg. A NIK már nem csupán egy elemzőközpont, hanem a Miniszterelnöki Kabinetirodát vezető miniszter (a polgári titkosszolgálatok felügyelője) alá tartozó, kiemelt koordinációs szerv.

A feladatmegosztás lényege, hogy a TEK rendelkezik a műveleti monopóliummal (kényszerítő intézkedések, taktikai beavatkozás), míg a NIK a nemzeti adatvagyon felett diszponál. A NIK-nek biztosított tükrözési jogosultság révén a központ rálát a titkosszolgálatok és a rendőrség releváns adatbázisaira, így képes a terrorfenyegetéseket rendszer szinten azonosítani (Nemzeti Információs Központ [é. n.]).

Szakértői interjú – intézményi és gyakorlati tapasztalatok a terrorelhárítás területéről

A fesztiválturizmus terrorfenyegetettsége kapcsán interjút készítettem Horváth András r. dandártábornokkal, a Terrorelhárítási Központ szakmai főigazgató-helyettesével, amelyet összefoglalásaimban és rövid idézetek mentén mutatok be tanulmányomban,

azzal a céllal, hogy átfogóan láttassam a terrorelhárítási terület szakmai perspektíváját a téma kapcsán. Tábornok úr egyetértett azzal, hogy Magyarország a fesztiválok országa. Ez nemcsak gazdasági szempontból fontos, hanem kiváló országimázs-építő tényező is, hiszen azt üzeni, hazánk biztonságos. Megfigyelhető, hogy a nyugat-európai fiatalok egyre nagyobb számban látogatják a magyar fesztiválokat, mert itt sokkal nagyobb biztonságban érzik magukat, mint saját hazájukban. Rendvédelmi szempontból természetesen minden nagy tömegrendezvény kockázatot hordoz, de az eddigi tapasztalatok megnyugtatók. Magyarországon még soha nem kellett fesztivált konkrét terrorveszély miatt megszakítani. Ugyanakkor látjuk a fenyegetettség változását is. Az online térben, a *dark weben* keresztül terjedő radikalizáció egyre több fiatalra ér el. Az elmúlt években több esetben is sor került hazánkban intézkedésre olyan személyekkel szemben, akik online felületeken fogalmaztak meg gyilkos szándékot tömegrendezvények látogatóival szemben. Ezeket a fenyegetéseket részben saját felderítéssel, részben a külföldi társszervek jelzései alapján sikerült idejében elfojtani. Ez egy kölcsönös folyamat, a TEK is rendszeresen segíti információkkal a nemzetközi partnereit – emelte ki Horváth András.

A legnagyobb rendezvényeken, mint például a Sziget Fesztivál, évek óta jelen van a TEK is. Konkrétan példaként említhető, hogy a Sziget Fesztivál szervezői egy komplex rendvédelmi bázist hoztak létre, amelynek a TEK is évek óta tagja. Ez lehetővé teszi, hogy ha bármilyen, a TEK hatáskörébe tartozó esemény történne, azonnal, várakozási idő nélkül be tudjanak avatkozni. Szerencsére eddig csak a rendőrségnek akadt dolga, többnyire vagyon elleni bűncselekmények vagy kisebb garázdaságok miatt.

A Szigeten egy integrált operatív irányítóközpont működik, ahol egy asztalnál ülnek többek között a biztonsági szolgálat képviselői, az általános és bűnügyi rendőrségi erők, a Katasztrófavédelem, az Országos Mentőszolgálat és a TEK.

A Campus Fesztiválon is évek óta hasonló készenléti szolgálatot lát el a TEK egyik műveleti egysége. Az elv ugyanaz, a statikus jelenlét garantálja a gyors reagálást. Az együttműködés mind a szervezőkkel, mind a rendőrséggel kiváló. A Sziget Fesztiválon például közös kommunikációs csatornát használnak a biztonsági cégekkel és a rendőrséggel. Az egységes kommunikáció kulcsfontosságú. Horváth tapasztalatai azt mutatják, hogy egy esetleges krízishelyzetben nincs idő protokolláris körökre, minden érintettnek azonnal, ugyanazt az információt kell kapnia a hatékony válaszlépésekhez.

A felkészülésben jelentős szerepe van a külföldön bekövetkezett események feldolgozásának, értékelésének. Ez egy rendkívül összetett munka. Nemcsak felderítési szempontból elemzik a történeteket, hanem műveleti oldalról is. Szenárióalapú tervezés keretében vizsgálják, hogy hasonló helyzetben milyen eljárásokat alkalmazna a szervezet.

A TEK az Atlasz Hálózat keretében közös nemzetközi gyakorlatokon vesz részt, hogy az eljárási módok összehangoltak legyenek. Az európai terrorelhárítási képességek koordinációját és a tagállami speciális beavatkozó egységek közötti szoros együttműködést az Europol keretében működő hálózat biztosítja. A szakmai konzekvenciák természetesen nem nyilvánosak – ezeket a saját zárt rendszerükben dolgozzák fel –, de a cél mindig ugyanaz: a külföldi tragédiák és sikeres elhárítások tapasztalatait beépíteni a hazai protokollokba.

Az interjú során, mint a szerző felvetettem, hogy a bécsi Taylor Swift-koncertek esete pozitív példaként vonult be a történelembe, ahol a nemzetközi szolgálatok

elismerték: a fokozott kapcsolattartás és az intenzív információcsere kulcsfontosságú a tragédiák elhárításában. A felvetésre kérdésként tettem fel, hogyan értékeli a magyar terrorelhárítás ezt a fajta nemzetközi szimbiózist?

Dandártábornok úr elmondta, hogy a TEK létrejöttének és Hajdu János r. altábornagy úrnak is az az egyik legfontosabb alapvetése, hogy az információáramlás nem ismerhet határokat. Noha szakmailag sikerként könyvelhető el, ha egy cselekményt utólag göngyölítünk fel, a megelőzés minden esetben sokkal szerencsésebb és relevánsabb cél. Főigazgató úr a szolgálatok közötti nemzetközi együttműködések kapcsán gyakran fogalmaz úgy, hogy a terrorizmus ellen nincs kerítés, a radikális csoportok nem állnak meg a határoknál. Pontosan ugyanazzal az intenzitással és alapossággal foglalkoznak egy külföldi célszemély felderítésével vagy egy ottani cselekmény megakadályozásával, mintha nálunk történné. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján a partnerszörszágok is ugyanígy állnak a TEK-hez, hiszen csak ebben a kölcsönös bizalomban lehet eredményesen dolgozni.

Az edukáció és az érzékenyítés rendkívül fontos, és nemcsak a szakmai körökben, hanem a társadalom minden szintjén. A TEK Társadalmi Kapcsolatok Osztálya ezért is tart rendszeresen érzékenyítő előadásokat külső fórumokon.

Tábornok úr kifejtette, hogy munkájukban az egyik legnagyobb kihívást a magányos elkövető jelenti. Az ilyen személy nem hálózatban dolgozik, nem kommunikál a terveiről, és sokszor minimális anyagi ráfordítással – például egy konyhakéssel vagy egyszerűen beszerezhető eszközökkel – képes jelentős pusztítást végezni egy tömegrendezvényen. Ugyanakkor még a magányos elkövető is hagy lábnyomokat. Például a Teréz körúti robbantásnál is utólag sikerült összeállítani a teljes képet, hiszen a kezdeti jelek (beszerzések, előkészületek) megvoltak, de nem álltak össze egységes mintázattá. Éppen ezért nagyon fontos, hogy az iskolák, munkahelyek vagy egészségügyi jelzőrendszerek észleljék és jelentsék a potenciális elkövető radikalizációját vagy zavart viselkedését. Ezért is fontos, hogy az állampolgárok megtanulják észlelni a gyanús jeleket, és ezeket jelezzék a rendvédelmi szervek felé. Indokolt esetben a szervezetrendszer mozgásba lendül és meg fogja tenni a szükséges intézkedéseket. Ugyanez igaz a fesztiválok esetében is, de ott ehhez szükségünk van a szervezők szemére is. Minden információt addig kell vizsgálni, amíg teljesen le nem tisztázódik és ki nem zárnak minden kockázatot.

Ez a komplex megközelítés garantálja, hogy a fesztiválturizmus Magyarországon ne csak gazdasági siker, hanem a biztonság szempontjából is európai szintű példaértékű modell maradjon. A példamutatás ereje megkérdőjelezhetetlen. Noha egy rendezvény belső rendjéért elsődlegesen a felkért magánbiztonsági cég felel, a rendörség és a TEK jelenléte egyfajta szakmai zsinórmértéket jelent. Amikor egy biztonsági ör azt látja, hogy a rendör vagy a terrorelhárító kolléga teljes éberséggel, fegyelmezetten és a feladatát komolyan véve van jelen, akkor ő sem engedheti meg magának, hogy lazítson.

Dandártábornok úr így foglalta össze gondolatait: biztatja a különböző nagy rendezvények szervezőit, hogy bátran kérjék ki a rendörség véleményét már a tervezési szakaszban, legyen szó kistéleplési rendezvényről vagy budapesti szuperprodukcióról. A kollégák szakértelme és érzékenyítése olyan hozzáadott értéket képvisel, amely az egész esemény színvonalát emeli. Ők is nyitottak a megkeresésekre, hiszen a közös

cél a tragédiák megelőzése. Röviden összegezve, a biztonsági protokollnak három tartóoszlopon kell nyugodnia:

- Fizikai és technikai védelem: nemcsak a kordonokról van szó, hanem az át gondolt beléptetési rendszerről és a kritikus pontok (például *backstage*, technikai területek) fizikai lezárásáról is. Például indokolt esetben a tűzszerezési átvizsgálás nem csupán rutinfeladat, hanem a nulladik lépés minden nagyobb tömegmozgás előtt.
- Éber szűrő-kutató munka: Ez a humán szenzorok birodalma. A biztonsági személyzetnek tudnia kell, mit keressen: a szokatlan ruházatot, a gyanús viselkedést, a területet többször feltérképező egyéneket vagy az elhagyott csomagokat. Ehhez folyamatos képzés és éberség szükséges.
- Integrált kommunikáció: Ahogy a Sziget vagy a Campus példája mutatja, krízishelyzetben az információ sebessége életeket ment. Közös rádióforgalmazás, azonnali jelentési lánc a hatóságok felé – ez a sikeres elhárítás kulcsa.

A terrorizmus elleni harcban nincs helye a félmegoldásoknak. Minden információt, minden gyanús jelet végig kell járni és tisztázni kell. Ha mi, hatóságok és a civil szervezők partnerekként tekintünk egymásra, Magyarország továbbra is a biztonságos szórakozás helyszíne maradhat – hangsúlyozta a dandártábornok.

Interjúrészlet egy rutinos fesztivállátogatóval

Kutatásom során mélyinterjút készítettem Riba Adrienn-nel, egy rutinos fesztivállátogatóval, aki a fesztiválturizmus biztonságának terrorfenyegetettsége kapcsán néhány dolgot emelt csak ki. Adrienn már több mint tíz éve látogatja a hazai és a nemzetközi fesztiválokat. Egyrészt mint közönség, másrészt mint tűzszonglőr. A fesztiválok terrorfenyegetettsége témájában nagyon röviden nyilatkozott.

A 2023-as izraeli Supernova (Nova) fesztivál tragédiája új megvilágításba helyezte a rendezvénybiztonságot. Habár a hazai fesztiválozók többsége Magyarországot biztonságos, alacsony terrorfenyegetettségű zónaként kezeli, a nemzetközi szubkultúra szoros összefonódása miatt a távoli események érzelmi hatása jelentős. Riba Adrienn beszámolója megrázó személyes aspektust tárt fel, mert elmondása szerint az áldozatok között olyan személyeket azonosított, akikkel korábban az OZORA Fesztiválon együtt szórakozott. Ez a tapasztalat rávilágít arra, hogy noha a terrorizmus elleni felkészülés idegen a fesztiválok szabadságközpontú szellemiségétől, a szervezőknek és a rendvédelmi szerveknek a háttérben – a látogatók nyugalma érdekében – folyamatos kockázatelemzést kell végezniük a fenyegetésekkel szemben.

Interjú az OZORA Fesztivál és a DAAD fesztivál szervezőjével

Zimányi Árpád, az OZORA és a DAAD szervezője a témában vele készített interjújában elmondta, hogy az általuk rendezett fesztiválokon több ezer ember vesz részt. A DAAD

fesztivált 7000–8000 ember, míg az OZORA fesztivált 25 000–30 000 ember látogatja. A két fesztivál látogatói a világ szinte minden tájáról érkeznek, de a külföldi vendégek elsősorban az Európai Unió területéről, azonban több harmadik országbeli vendégük is van, nagyon kedvelik a fesztivált az izraeli, a japán és a dél-amerikai fiatalok.

Zimányi kiemelte, hogy az általuk szervezett fesztiválokra a belépőjegy váltása előzetes regisztrációhoz kötött, ami azt jelenti, hogy a jegytulajdonosnak fel kell töltenie az adatait, az útlevéle vagy a személyi igazolványa képét, és magáról is képet kell készítenie az adott felületen, amit a rendszer ellenőriz, és ha gyanús, hogy az illető nem valid képet, vagy más képet töltött fel, akkor a rendszer megszakítja a vásárlási folyamatot.

Zimányi álláspontja szerint akinek vaj van a füle mögött, az már eleve meggondolja, hogy elmegy-e egy olyan fesztiválra, ahol a fényképével együtt az adatai is regisztrálva vannak. Elmondta, hogy számukra egy fontos ellenőrzési protokoll, hogy a beutazó harmadik országbeli állampolgárok jelentős részének vízummal kell érkeznie, és már a térségbe történő belépéskor van egy előzetes ellenőrzés, amely általában valamelyik repülőtérén történik. A 2025-ös évben már tesztelték a biometrikus beléptető rendszert, amely álláspontja szerint nagyon jól vizsgázott, ezért azt 2026-tól mindkét fesztiválon élesben fogják alkalmazni, ezzel is növelve a fesztiválok biztonságát.

Zimányi Árpád elmondta, tapasztalataik alapján a vendégek jelentős része lakóautóval vagy egyéb gépkocsival érkezik, ez általában saját vagy bérelt gépjármű, de több vendég esetében a fesztiválok csapata szervezi meg utaztatásukat a repülőtéréről.

Elmondta továbbá, hogy a beléptetés előtt a fesztivál területén bombakutatást nem hajtanak végre, ugyanis az előzetes kockázatelemzés, a terület tagoltsága és nagysága ezt álláspontja alapján nem indokolja, a helyszínen a mozgás folyamatos, és a terület nagy része térfigyelő kamerával ellenőrzött. A jármű-, ruházat- és csomagátvizsgálással kapcsolatban kiemelte, hogy ez a tűzszerészeti átvizsgálásra nem terjed ki, azt kockázatelemzés alapján végzik; ha olyan tárgyat találnak, amelynek birtoklása bűncselekmény, vagy ez szabálysértést von maga után, akkor értesítik a rendőrséget, de erre még nem volt precedens. Zimányi szerint a vendégek általában rengeteg felszereléssel érkeznek, és azokban bevihetnek az étkezéshez és ételkészítéshez használatos eszközöket, késeket, bárdokat, gázpalackokat. Véleménye szerint ezek mind alkalmasak lehetnek az emberi élet kioltására. Kifejtette, hogy a fesztiválok területén úgynevezett terrorzárást, fizikai akadályokat nem alkalmaznak, de a terep szinte alkalmatlan arra, hogy valaki gépkocsival a szórakozó tömegbe hajtson.

A hatóságokkal történő együttműködést Zimányi kifejezetten jónak tartja, és a rendőrséggel már a tervezés szakaszában felveszik a kapcsolatot, majd folyamatosan tartják azt, és információátadással segítik a hatóságok munkáját, hogy a gyanús vagy egyéb olyan személyeket kiszűrjék, akiknek a hatóságokkal dolga van.

Zimányi Árpád az általuk szervezett fesztiválok terrorfenyegetettsége kapcsán elmondta, hogy két évtizedes tapasztalattal rendelkezik ezen a területen, húsz év alatt egyetlen fenyegetést, egyetlen gyanús személyt sem szűrtek ki az eseményeik kapcsán. Hangsúlyozta, hogy Magyarország közbiztonsága kiváló, és nem a tartozik a terrorfenyegetettséggel érintett térségek közé, ami elsősorban a Terrorelhárítási Központ, valamint a Magyar Rendőrség kiváló munkájának köszönhető.

Összegzés

A tanulmány rávilágít a fesztiválturizmus és a komplex biztonsági architektúra közötti szerves összefüggésre, hangsúlyozva, hogy a tömegrendezvények aszimmetrikus fenyegetettsége – különösen azok puha célpont (*soft target*) jellege miatt – a modern terror-elhárítási stratégiák egyik legösszetettebb szakmai kihívását jelenti. A kutatás igazolja, hogy a rendezvények biztonsági kockázatkezelése már nem csupán technikai feladat, hanem a turisztikai desztináció fenntarthatóságának és a látogatói biztonságpercepciójának is az alapfeltétele.

Az elemzett nemzetközi esettanulmányok – különösen a Supernova fesztivál tragédiája és a Taylor Swift-koncertek meghiúsított támadása – igazolják, hogy a hírszerzési információk pontos értelmezése és a szervek közötti gyors kommunikáció életeket menthet. A kutatás rávilágít, hogy Magyarországon a Terrorelhárítási Központ és a Nemzeti Információs Központ szoros együttműködése olyan stabil biztonsági hálót alkot, amely nemzetközi szinten is növeli hazánk turisztikai vonzerejét. A szakértői interjúk alapján kijelenthető, hogy a magyarországi fesztiválok biztonságát az integrált operatív irányítás és a rendvédelmi erők preventív jelenléte garantálja a leghatékonyabban.

A tanulmány egyik legfontosabb megállapítása, hogy a fizikai védelem mellett a biztonságtudatosság társadalmi szintű fejlesztése is elengedhetetlen a jövőbeli fenyegetések elhárításához. Az online térben zajló radikalizáció és a *dark web* térnyerése új típusú felderítési módszereket követel meg a hatóságoktól, amit csak folyamatos technológiai megújulással lehet követni. Az összegzés hangsúlyozza, hogy a fesztiválélmény és a magas szintű biztonság nem egymást kizáró, hanem egymást erősítő tényezők, amelyek alapját a szigorú szakmai protokollok adják. A szerző konklúziója szerint a rendezvényszervezők és a rendvédelmi szervek közötti bizalmi viszony és közös felkészülés a sikeres válságkezelés legfőbb záloga. A tanulmány rámutat, hogy a turizmus a béke iparága, így annak megóvása a terrorfenyegetettséggel szemben nem csupán rendészeti feladat, hanem nemzetgazdasági és osztársadalmi érdek is. A kutatás rávilágított arra, hogy a fesztiválturizmus biztonsága nem csupán technikai vagy rendészeti kérdés, hanem a turisztikai desztinációk versenyképességének alapvető pillére. A nemzetközi események (Izrael, Oroszország, Ausztria) elemzése igazolta, hogy a terrorfenyegetettség elleni fellépés leggyengébb láncszemei a hírszerzési információk feldolgozásának késedelme, valamint a *vágyvezérelt gondolkodásból* fakadó éberségcsökkenés. Magyarország a TEK és a NIK által fémjelzett kétpólusú modellel, valamint a nagy fesztiválokon alkalmazott integrált operatív irányítási központokkal olyan robusztus védelmi rendszert hozott létre, amely képes hatékonyan kezelni a *puha célpont* jellegből adódó sebezhetőséget.

A tanulmány konklúziója szerint a fesztiválok biztonsága a szervezői szakértelem, a hatósági precizitás és a résztvevői biztonságtudatosság szimbiózisán alapul.

Felhasznált irodalom

- AMBERG Erzsébet – PRÓ Krisztina (2015): Konferenciabeszámoló. *Belügyi Szemle*, 63(7–8), 176–185. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2015.7-8.11>
- AMBRUSZ József (2014): *Rendvédelmi ismeretek*. Budapest: Nemzeti Közszerzői Egyetem.
- BUJDOSÓ Zoltán (2010): *Turisztikai tervezés módszertana*. Gyöngyös: Károly Róbert Főiskola.
- DEÁK József (2016): Az Oroszországi Föderáció határőrizeti kihívásai napjainkban. *Hadtudomány*, 26(E-szám), 4–14. Online: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2016.26.E.4>
- DE CAUWER, Harald et al. (2023): Terrorist Attacks against Concerts and Festivals: A Review of 146 Incidents in the Global Terrorism Database. *Prehospital and Disaster Medicine*, 38(1), 33–40. Online: <https://doi.org/10.1017/S1049023X22002382>
- DING, Hai-Meng – HUNG, Kuang-Peng (2021): The Antecedents of Visitors' Flow Experience and its Influence on Memory and Behavioral Intentions in the Music Festival Context. *Journal of Destination Marketing & Management*, 19. Online: <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2020.100551>
- FÓRIZS Sándor (2016): Berlin 2014-es bűnügyi statisztikája. *Belügyi Szemle*, 64(6), 127–139. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2016.6.8>
- FRIEDMAN, Thomas L. (2005): *The World Is Flat: A Brief History of the Twenty-first Century*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- GOODWIN, Robin – WILLSON, Michelle – GAINES, Stanley Jr. (2005): Terrorist Threat Perception and Its Consequences in Contemporary Britain. *British Journal of Psychology*, 96(4), 389–406. Online: <https://doi.org/10.1348/000712605X62786>
- Grotius [é. n.]: *Hamasz*. Online: www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=EGNMSM
- HAJDU János (2019): Előszó. In JASENSZKY Nándor (szerk.): *Mindennapi biztonság Kézikönyv. Megelőző védelmi ajánlások*. Budapest: Terrorelhárítási Központ, 6. Online: http://tek.gov.hu/pdf/mindennapi_biztonsag_kezikonyv.pdf
- HALL, C. Michael – WILLIAMS, Allan M. – LEW, Alan A. (2004): Tourism: Conceptualizations, Institutions, and Issues. In LEW, Alan A. – HALL, C. Michael – WILLIAMS, Allan M. (szerk.): *A Companion to Tourism*. Chichester: Wiley Blackwell, 3–24. <https://doi.org/10.1002/9780470752272.ch1>
- HORVÁTH Domonkos (2013): *Magyarország helyzete turizmusbiztonsági szempontból*. TDK-dolgozat. Budapest: Szent István Egyetem.
- JASENSZKY Nándor – REGÉNYI Kund Miklós – LIPPAI Zsolt (2021): A biztonságtudatosság fogalma, fejlődése nemzetbiztonsági, terrorelhárítási és magánbiztonsági szempontból. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 9(4), 3–17. Online: <https://doi.org/10.32561/nsz.2021.4.1>
- KAISER Ferenc – TÁLAS Péter (2012): Politikai erőszakformák. *Nemzet és Biztonság*, 5(5–6), 133–156. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/neb/article/view/4679/3821>
- KISS Kornélia – MICHALKÓ Gábor (2020): A turizmus- és biztonságmarketing. In MICHALKÓ Gábor – NÉMETH József – RITECZ György (szerk.): *Turizmusbiztonság*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, 129–141. Online: https://doi.org/10.36250/00805_10
- LIPPAI Zsolt (2025): A terrorizmus elleni küzdelem magánbiztonsági szereplőinek tevékenysége. In TALLER János – RÉMAI Dániel (szerk.): *Terrorizmus. Tanulmányok a terrorizmus komplex jelenségéről és egyes aspektusairól*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, 891–914. Online: https://doi.org/10.36250/01259_43
- MÁTYÁS Szabolcs (2014): Budapest bűnözésföldrajzi vizsgálata 2009 és 2012 között. *Magyar Rendészet*, 14(3), 93–103.
- MICHALKÓ Gábor (2012): *Turizmológia. Elméleti alapok*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

- MICHALKÓ Gábor – NÉMETH József – RITECZ György szerk. (2020): *Turizmusbiztonság*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó. Online: https://doi.org/10.36250/00805_00
- NÉMETH József – TOKODI Panna (2016): A terrorizmus hatása a turizmus biztonságára Egyiptom tengerparti turizmusa visszaesésének példáján keresztül. In NÉMETH Kornél (szerk.): *I. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia. Konferenciakötet*. Nagykanizsa: Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz, 60–66.
- PIZAM, Abraham – MANSFELD, Yoel szerk. (1996): *Tourism, Crime and International Security Issues*. Chichester: Wiley.
- PUCZKÓ László – RÁTZ Tamara (1998): *A turizmus hatásai*. Budapest: Aula – Kodolányi János Főiskola.
- RÁTZ Tamara (1999): *A turizmus társadalmi-kulturális hatásai*. PhD-disszertáció. Budapest: Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem.
- SELJÁN Péter (2024): The 7 October Hamas Attack: A Preliminary Assessment of the Israeli Intelligence, Military and Policy Failures. *AARMS*, 23(1), 81–98. Online: <https://doi.org/10.32565/aarms.2024.1.5>
- SULYOK Judit – SZIVA Ivett (2009): A fesztiválturizmus nemzetközi és hazai tendenciái. *Turizmus Bulletin*, 13(3), 3–13.
- TÁLAS Péter [é. n.]: Biztonság. In *Közszolgálati Online Lexikon*. Online: <https://lexikon.uni-nke.hu/szo-cikk/biztonsag-2/>
- The Guardian (2024): Three Taylor Swift Shows Cancelled after Vienna Police Foil Planned Attack. *The Guardian*, 2024. augusztus 7. Online: <https://www.theguardian.com/world/article/2024/aug/07/two-arrested-suspected-of-planning-attack-on-taylor-swifts-vienna-concerts>
- TOKODI Panna – RITECZ György (2020): A turizmusbiztonsággal összefüggő nemzetközi szabályozás. In MICHALKÓ Gábor – NÉMETH József – RITECZ György (szerk.): *Turizmusbiztonság*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, 143–156. Online: https://doi.org/10.36250/00805_11

Jogi források

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról
- 23/2011. (III. 8.) Korm. rendelet a zenés, táncos rendezvények biztonságosabbá tételéről
- 295/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet a terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól

Internetes források

- Israel Defense Forces [é. n.]: *The IDF Mission: Safeguarding the State of Israel*. Online: www.idf.il/en/
- Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ) (2021): *Turizmus Magyarországon 2021: Stratégiai jelentés*. Online: <https://mtu.gov.hu/dokumentumok/>
- Nemzeti Információs Központ (NIK) [é. n.]: *Szervezettörténet*. Online: <https://nik.gov.hu/szervezettortenet>
- UN Tourism (2024): UN Tourism World Tourism Barometer. *World Tourism Organization*, 22(1), 1–44. Online: <https://doi.org/10.18111/wtobarometereng>